

153 barnaspøl at spæla úti og inni

Á heimasíðuni – www.fannir.fo – liggur stórt savn og frásagnir um ymisk barnaspøl, sum spæld vórðu í gamlari tíð og spæld hava verið heilt upp til okkara dagar. Enn liva ivaleyst nøkur av hesum spølum millum børn og ung, men nógv eru farin í gloymskuna

Eitt stórt savn

Um heimasíðuna
www.fannir.fo
kanst tú lesa um
øll hesi 153 úti- og
innspølini, og her eru
nógv spøl, ið mong
kenna aftur.

Vilmund Jacobsen

Tað er vanligt at hoyra, at børn spæla ikki úti longur, soleiðis sum tey gjørdu áður. Meira áhugavert tykist tað at vera, sum sæst á filmi ella í spølum á telduskríggjanum ella fartelesfonini.

– Tíbetur eru nógv uppi í ítrótti og fáa soleiðis líkamsvenjing. Yvirhøvur mundu børn finna upp á meira fyrr, enn tey gera nú, og tey rusaðust nógv úti.

Tað verður sagt á heimasíðuni – www.fannir.fo. Hetta er heimasíðan hjá Forlagnum Fannir, sum Marianna Debes og Árni Dahl settu á stovn í 1978.

Nú Vikublaðið hevur nakrar síður um Børn & Ung í dag, hava vit hugt á heimasíðuna hjá Forlagnum Fannir.

Eitt, sum er rættiliga áhugavert á www.fannir.fo, er eitt savn við ymiskum barnaspølum og frásøgnum um hesi spøl, og tað er í fyrsta lagi Marius

Johannesen (1905-1986), sum hevur gjørt burtur úr hesum.

Forlagið Fannir vísir á, at Marius Johannesen skrivaði bók um føroysk barnaspøl, og henda bók kom út í 1979.

– Tað var bókaforlagið Grønalið, sum gav bókina – Føroysk barnaspøl - út, og forlagið hevur loyvt okkum at brúka tilfarið á okkara heimasíðu, vita www.fannir.fo at siga.

Lagt verður aftrat, at tilfarið er skipað í innispøl og útispol, og vita fólk onkur spøl aftrat, sum tey halda áttu at ligið á heimasíðuni, eru tey vælkomn at senda tilfar til fannir@olivant.fo

Í savninum yvir inni-og útispol eru tilsamans 153 ymisk spøl, og heitið á hvørjum spæli er samstundis ein leikja, sum tú kanst trýsta á og fáa kunning um ávísa spælið.

Vit fara her at nevna nøkur av spølunum – við stuttari frásøgn úr savninum um hvørt spælið.

At kasta kráku

Í sínari frásøgn um barnaspøl, vísir Marius Johannesen á, at tað vóru summir dagar, sum vóru nógv fram um aðrar vanligar dagar - eisini, hvat spæli viðvíkti. Í hesum sambandi nevnið hann eitt nú, 2. februar, kyndilsmessudag, tá bæði dreingir og gentur tíðliga um morgunin fóru út at kasta kráku. Tað var ynkingarspælið fram um øll onnur, sum Marius Johannesen tekur til.

– Tú skuldi hava ein fittan stein, sum tú helst hevði tikið úr fjøruni niðri undir kirkjugarðinum, og tú skuldi hava ein torvkongul og okkurt bein av seyði.

Í frásøgni síni um »At kasta kráku« sigur Marius Johannesen víðari:

– Tíðliga á morgni kyndilsmessudag var tú á fótum og royndi at sleppa so nær fyrstu kráku, tú sást sum møgult. Tú kastar so kráku við at siga: »Eg kasti stein, tær til mein - ella fá ikki mein - eg kasti bein - ber tað væl heim

- eg kasti torvu - nú er krákan horvin!« Meðan tú sigur hetta, kastar tú steinin, beinið og torvuna, og tá krákan fer á flog, hyggur tú í hvørja ætt hon flýgur. Og haðani krákan flýgur, fært tú gentu, um tú ert drongur – og gentan fær mann.

At enda í hesi frásøgn um »At kasta kráku«, sigur Marius Johannesen hesa søgu:

– Ein drongur í Mikladali var so heppin ella óheppin, at hann rakti krákuna við steininum, og hann rakti hana so meint, at hon doyði, men hann gjørdist gamal drongur.

... og lakkisteinarnir ikki at gloyma ...

At spæla við bløðrur

Tað vóru ikki bara hornini, ið smábørnini gleddu seg til, tá tað fór at nærkast heystardegnum. Eisini bløðrurnar vóru vælkomnar, serliga hjá teimum yngri. Serliga vælkomnar vóru bløðrur úr veðri ella ærsbløðrur, tí tær fingust so nógv størri enn lambsbløðrurnar.

Veðra- og veðurlambsbløðrur vóru lættari at fáast við, tí har var

einki at skilja, men ærsbløðruni hekk so nógv uppi í. Tí ráddi um at duga at skilja, at ikki hol skuldi koma á, men vanliga hjálpti onkur av teimum eldru, sum hevði knív uppi á sær.

Tá bløðran var skild, var at hava ein pípulegg ella eina gásafjødur at blása við, men fyrst skuldi bløðran mýkjast fyrri at fáa hana stóra. Eitt sindur av luft varð blást í bløðruna, og so varð hildið um hálsin, meðan tú mýkti hana millum fingrarnar. Tá tú helt, at nú var nógv væl mýkt, so var at blása,

og tað ráddi um at blása dúgliga, men kortini ansa eftir, at bløðran ikki brast. Tá bløðran var vorðin nóg stór, var at binda fyrri hálsin og heingja hana upp at torna.

Bløðrurnar hingu nú uppi til fastalávint. Tá sluppu børnini at bresta tær, tí tá var einki fyrverk at fáa í handlunum.

Tey, sum ongan seyð áttu, plagdu at biðja sær bløðrur frá teimum, sum flettu nógv. Bløðra úr kenningarseyði varð tó ikki latin, tí tað kundi valda óhapp.

At hoppa um band

Nú fáast hoppibond í handlunum, men tá Marius Johannesen var ungur, máttu tey finna sær ein snórisstubby – ella biðja tey vaksnu um hann. Hesin stubbin skuldi vera so langur, at tá tú hevði vundið hann eina ferð um hvørja hondina, og tú trakkad í buktina, so skuldi hann røkka upp undir hendurnar báðumegin.

So galt um, meðan tú sveiggjaði snørið aftur eftir upp um høvdið og framyvir, at leypa upp um buktina í røttu lötuni - og so at halda á so ofta, sum tú kundi. Tað bar eisini til at hoppa aftureftir. Tá sveiggjaði tú snørinum øvuta vegin, og tað bar eisini til at krosskasta í tí, tú leypst, og ymiskar sovorðnar kunstir bar til at gera. Men, kappingin var helst um, hvør kundi gera flestu hoppini uttan mistak.

Tey brúktu eisini longri tog, sum tvey hildu hvørt í sín endan á og sveiggjaðu. Tá kundu fleiri hoppa í senn, og tá ráddi um, hvat av børnunum kundi halda longest á við at hoppa.

